Населення Київської держави розмовляло староукраїнською мовою – історик

Богдана Костюк

Заступник директора Національного заповідника «Софія Київська», дослідник графіті В'ячеслав Корнієнко

У Київській державі, в Україні-Русі, окрім писемної церковнослов'янської мови, існувала розмовна мова, наближена до сучасної української мови. До того ж, уже тоді використовували українську «побудову» слів, і князь Володимир ніколи не був «князєм Владіміром». Про особливості української мови княжих часів Радіо Свобода розповів доктор історичних наук, заступник генерального директора Національного заповідника «Софія Київська» В'ячеслав Корнієнко, який досліджує графіті (написи) Софійського собору в Києві.

– Ту мову ми називаємо староукраїнською. Зокрема, наш філолог Віктор Мойсеєнко, дослідник Реймського Євангелія, виявив: автор Євангелія переписав наявний текст, відтворивши особливості церковнослов'янської мови в українській редакції. Деякі уривки він писав так, як чув, – деякі

виправляв, якщо бачив, що неправильну літеру написав, виправляючи її згідно канону церковнослов’янської мови.

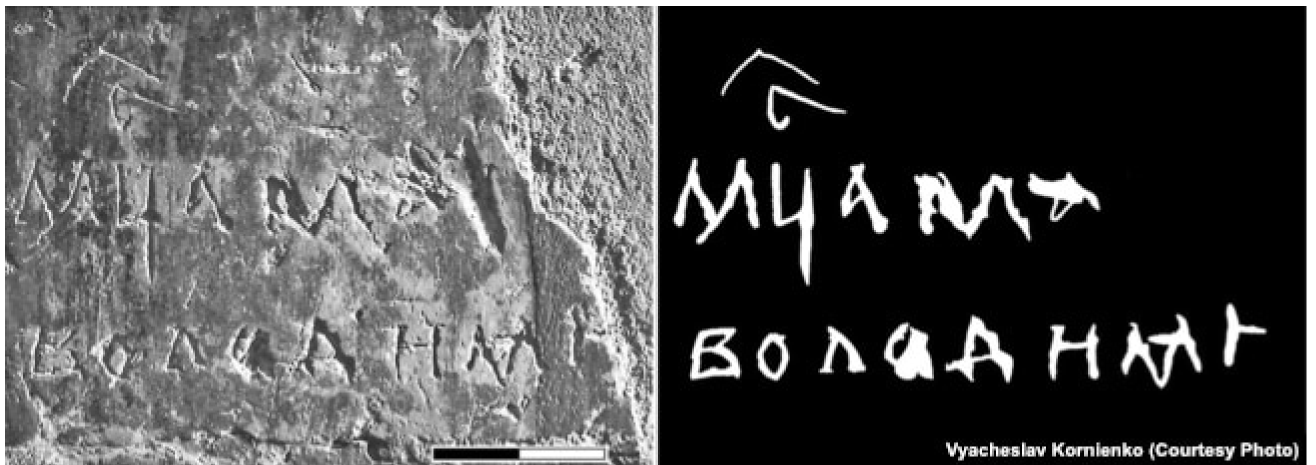
Реймське Євангеліє – церковно-слов'янський пергаментний рукопис XI і XIV століть. Ліворуч текст написаний кирилицею, а праворуч – глаголицею. Кирилична частина була написана близько середини XI століття (ймовірно, в київському скрипторії при Софійському соборі)

Зазначу, що у мовних особливостях Реймського Євангелія – найближчі аналогії з найдавнішими графіті Софійського собору в Києві

– А щодо написів (графіті) у Софійському соборі?

Є згадки про князя Володимира – він ніколи не був «князєм Владіміром»

– Чимала кількість українізмів фіксується в XI-XII столітті: ми проводили підготовку до друку написів на хорах Софійського собору і, наприклад, там є напис XII століття «соромно бути», також є згадки про князя Володимира – і, до речі, на наших графіті він ніколи не був «князєм Владіміром». А кримінальні справи та торгові суперечки розглядали на суді, а не «на судє».

Ці графіті в Софійському соборі у процесі дослідження

Vyacheslav Kornienko (Courtesy Photo)

У написі про похорон князя Ярослава написано: «У 6562-ге (1054 році) місяця лютого 20-го успіння царя нашого в неділю у тиждень мученика Феодора». Тобто, успіння, а не «успєніє».

– То який висновок можна зробити?

У середовищі населення Київської держави розмовною мовою була та, яку можна назвати староукраїнською, як її філологи називають

– На підставі сукупності результатів досліджень та вивчення писемних пам’яток ми можемо впевнено сказати: у середовищі населення Київської держави розмовною мовою була та, яку можна назвати староукраїнською, як її філологи називають.

Взагалі, на сьогоднішній день на стінах Софійського собору ми зафіксували понад 7 тисяч графіті, виконаних такими мовами: церковнослов’янською української редакції, причому як кирилицею, так і глаголицею, грецькою, латинською, польською, вірменською, німецькою, чеською та англійською.

– Українська мова є соковитою, серед іншого, має чимало лайливих слів. Як ви думаєте, чи українці тоді лаялись?

Церковнослов’янська мова поступово втягувала у себе елементи розмовної мови, і на XIV століття розчинилась у розмовній українській мові

– Звичайно, люди таку специфічну лексику знали. Ми на стінах Софійського храму деякі лайливі написи знаходимо, деякі з них дуже близькі до сучасної нецензурної лайки. Тим не менше, написів небагато – думаю, люди розуміли, що перебувають у храмі і то не місце «виявляти стосунки».

– Повернімось до церковнослов’янської мови: чому вона була такою популярною?

– Церковнослов’янська писемна мова була універсальною, її розуміли слов’янські народи: мова сформувалась на основі моравської й болгарської мов. Церковнослов’янська мова поступово втягувала у себе елементи розмовної мови, і на XIV століття розчинилась у розмовній українській мові.

Словник староукраїнської мови 14-15 століть у двох томах. Київ, видавництво «Наукова думка», 1977, 1978 роки, кількість сторінок: 632 + 592

ДОВІДКА:

Реймське Євангеліє – його кирилична частина є пам’яткою української мови XI – XII століть. Написана, ймовірно, в київському скрипторії при Софійському соборі. Другий уривок, написаний глаголицею в XIV столітті, походить із Хорватії. Нині Реймське Євангеліє зберігається в бібліотеці Реймса.